

УДК 351.766.2:37.035

САНДУЛ В.С., ПАЛАМАРЮК Т.Д., загальноосвітній заклад “Слов’янська гімназія”,
м. Київ.

ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. В статті розглядаються питання зменшення впливу на освітній процес нормативно-правових обмежень у зв’язку з воєнним станом в Україні. Надано узагальнення деяких рекомендацій викладання предметів у загальноосвітніх закладах, в тому числі щодо предмету “Захист України”.

Ключові слова: збройна агресія, воєнний стан, освітній процес.

Summary. The article considers the issues of reducing the impact on the educational process of legal restrictions in connection with the martial law in Ukraine. Some recommendations for teaching subjects in secondary schools are provided, including the subject “Defense of Ukraine”.

Keywords: armed aggression, martial law, educational process.

Постановка проблеми. Указом Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженого Законом України “Про затвердження Указу Президента України “Про введення воєнного стану в Україні” від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ [1], в Україні із 5 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року введено воєнний стан. Пунктом третім, зазначеного Указу встановлено: “У зв’язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України” [2].

Протягом тисячоліть людство виживало завдяки своєму вмінню своєчасно та адекватно реагувати на зовнішні виклики, шляхом зменшення негативного впливу на соціум, або вмінню пристосовуватися до таких змін [3].

В сучасній ситуації, яка склалася в державі Україна у зв’язку із збройною агресією з боку РФ проти України, з метою зменшення впливу на освітній процес обмежень, що введені згідно чинного законодавства, є необхідним здійснити вивчення сучасної нормативно-правової бази України, а також узагальнення відповідних методичних рекомендацій в системі освіти та вжити заходів з їх втілення в життя. До цього, як вважаємо, існує необхідність подальшого удосконалення поглядів та підходів до викладання предметів у освітніх закладах усіх рівнів, у тому числі предмета “Захист України”, які відповідають нормативно-правовим приписам військовому стану в Україні.

Метою статті є узагальнення поглядів та підходів до викладання предметів, у тому числі предмета “Захист України”, що відповідають вимогам указів Президента України, відповідним постановам Кабінету Міністрів України та методичним рекомендаціям, розробленим та запропонованим МОН України.

Виклад основних положень. 24 лютого 2022 року Росія віроломно та підступно напала на Україну, завдавши ракетно-бомбових ударів по важливих об’єктах державної інфраструктури та цивільних об’єктах. Світ став втрачати надію на Мир. Керівництво Держави Україна оперативно та адекватно відреагувало на дії путінсько-фашистської влади, та відповідно до вимог Конституції України та чинного законодавства, в Україні

із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року запровадило воєнний стан, що потребувало деяких обмежень прав і свобод громадян, гарантованих Конституцією України, в тому числі – права, що задекларовані статтею 53 Конституції України, а саме – право громадян на освіту.

Освіта є складовою “якості життя”, яке визначається як “загальний добробут людей та суспільства, що окреслює негативні та позитивні риси життя. Якість життя включає все: від фізичного здоров’я, сім’ї, освіти, зайнятості, багатства до безпеки, свободи, релігійних переконань та навколишнього середовища” [4]. У цивілізовано-правовому світі держави спрямовують усі свої зусилля на забезпечення найкращого рівня освіти для своїх громадян, вживаючи відповідних заходів.

20 березня 2022 року набрав чинності Закон України від 15.03.22 р. № 2126-ІХ “Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану” [5], згідно з яким Закон України “Про освіту” було доповнено новою статтею 57-1 “Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану”.

Зазначена стаття визначає гарантії здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ на організацію освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників.

28 березня 2022 року, Міністр освіти і науки України С. Шкарлет підписав наказ “Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні” № 274 [6]. Наказ регулює забезпечення та організацію органами управління у сфері освіти місцевих органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, зокрема, в підпорядкуванні яких перебувають заклади освіти та установи освіти, здобуття загальної середньої освіти за будь-якою формою, що може забезпечити заклад освіти та є найбільш безпечною.

Під час брифінгу в Українському медіа-центрі 23 квітня 2022 року Міністр освіти і науки України розповів, що освітній процес продовжується у 12 тис. загальноосвітніх закладах, тобто майже 90 % від загальної кількості працюючих до початку повномасштабного російського вторгнення шкіл [7].

За його словами, внаслідок бойових дій було зруйновано близько тисячі українських загальноосвітніх закладів, а понад 450 знаходяться на тимчасово окупованій території. В результаті цього 81 тис. школярів, які були змушені покинути свої домівки, продовжили навчання в інших регіонах.

Виходячи з положень наказу МОН України від 28.03.22 р. № 274, який констатує необхідність продовження освітнього процесу в умовах воєнного стану, а саме – “здобуття загальної середньої освіти за будь-якою формою, що може забезпечити заклад освіти та є найбільш безпечною” [6], “Методичними рекомендаціями про викладання предмета “Захист України” у 2021/2022 навчальному році” визначається, що “суттєвою загальною рисою програм, що відповідає сучасним тенденціям в освіті, є надання вчителю значно більшої свободи в питаннях планування освітнього процесу. Вибір форм, методів та засобів навчання, зокрема і підручників, розподіл кількості годин, що відводяться на вивчення розділів та окремих тем (це стосується як порядку вивчення тем, так і розподілу часу на їх вивчення), учитель здійснює самостійно” [8].

Таким чином, учителям надається реальна можливість використовувати усі наявні форми і методи навчання, для реалізації навчальних планів з урахуванням реальної ситуації, що склалася в Державі Україна.

Водночас, наказом МОН України “Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року” від 01.04.22 р. № 290,

зазначено, що “в умовах воєнного стану освітні, навчальні програми та навчальний план рекомендується виконувати, ущільнюючи навчальний матеріал, організовуючи самостійну навчальну діяльність учнів, додаткові консультації з використанням технологій дистанційного навчання” [9].

Практика викладання нами шкільної програми предмету “Захист України” показала, що найбільш ефективним способом викладання є поєднання дистанційних форм та очної форми навчання з метою проведення консультацій та практичних занять. Дистанційне навчання проводилося в асинхронному режимі з використанням електронної освітньої платформи GSuite у Google Classroom. При цьому в навчальному процесі були створені умови для реалізації синхронного режиму з використанням технологій Meet, Moodle та Zoom. Використовувалися відеофільми, створені для дистанційного вивчення такої теми, як “Орієнтування на місцевості”, “Ведення вогню з місця по нерухомих цілях і цілях, що з’являються” [3].

Як було раніше зазначено, “Метою навчального предмета “Захист України” є формування в учнівській молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та дій в умовах надзвичайних ситуацій, а також системного уявлення про військово-патріотичне виховання” [8].

Враховуючи, що надзвичайна ситуація воєнного характеру продовжується, пропонуємо своє бачення для реалізації указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та наказів МОН України, а саме, зокрема:

навчати учнів тому, що сенс захисту України полягає не в постулаті російсько-фашистського гасла “Отдать жизнь за родину”, а навпаки – в збереженні свого життя, щоб потім надавати відсіч окупантам та захищати свою батьківщину. Для цього потрібно бути навченим, умілим та краще підготовленим ніж супротивник;

використовувати усі наявні способи, технічні та технологічні можливості для налагодження комунікації з учнями, з метою реалізації навчального процесу;

аргументовано спростовувати ворожу дезінформацію та інформувати учнів про необхідність користуватися виключно відомостями офіційних інформаційних джерел нашої батьківщини. Російські пропагандисти використовують найагресивніші та цинічні форми пропаганди та брехні. Таке повністю відповідає висловлюванню першого рейхсканцлера Німецької імперії: “Ніколи стільки не брешуть, як під час війни, після полювання і до виборів” [10]. Визначний стратег давнини про війну, мир та перемогу над самим собою Сунь Цзи писав: “Війна – це шлях обману. Тому навіть якщо ти здатний, показуй противнику свою нездатність. Коли маєш ввести в бій свої сили, прикинься бездіяльним. Коли мета близька, показуй, що вона далеко; коли ж вона справді далеко, справляй враження, що вона близько” [11; 12];

демонструвати усіма наявними засобами агресивну та брутальну суть російсько-фашистських окупантів, натхненники яких навіть своїх же солдат не визнають за людей, які від природи отримали право на життя.

Дійсно, важко переступити оту межу, коли починаєш бажати комусь смерті. Але, що ми можемо побажати загарбникам, які за бажанням та вказівками брутально-ліцемерних путіна, лаврова та їх владної камарильї-психопатів, які підтакують та домагаються мети через смерті й суцільну неправду, спрямовують “зомбованість” на нашу землю вбивати людей, немовлят, гвалтувати жінок та дівчаток і просто – знищувати життя під гаслом лживого вже понад 400 років імперського “російського миру” з кричущим нехтуванням міжнародного права та моралі. Тож не соромитися казати вголос: “СМЕРТЬ РОСІЙСЬКИМ ОКУПАНТАМ!!!”.

У процесі навчання дуже важливим є висвітлення теми, яка стосується виживання під час бойових дій, правил поведінки під час обстрілів та бомбардувань, будь-яких можливостей під час використання противником зброї масового ураження та під час перебування в укриттях і сховищах. Особливо потрібно акцентувати увагу на підвищення ролі фізичної підготовки, яка сприяє витривалості та психологічної стійкості. Адже не даром кажуть: “В здоровому тілі – здоровий дух”.

Також, слід постійно нагадувати – ворог підступний та підлий. Тобто потрібно інформувати учнів про небезпечні фактори які можуть чекати на звільнених від окупантів територіях.

Висновки.

Враховуючи вищезазначене та умови військового стану, з метою реалізації указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та наказів МОН України щодо викладання загальноосвітніх предметів, зокрема предмету “Захист України”, та фізичного виховання молоді, вважаємо за потрібне:

- використовувати усі наявні способи, технічні та технологічні можливості для налагодження комунікації з учнями, з метою реалізації навчального процесу;
- аргументовано спростовувати ворожу дезінформацію та інформувати учнів про необхідність користуватися виключно відомостями офіційних інформаційних джерел нашої батьківщини;
- демонструвати усіма наявними засобами агресивну та не людську сутність російсько-фашистських загарбників; не соромитися казати вголос: “СМЕРТЬ РОСІЙСЬКИМ ОКУПАНТАМ!!!”;
- висвітлювати теми, що стосуються виживання під час бойових дій, правил поведінки під час обстрілів та бомбардувань, можливих способів захисту від вражаючих факторів ядерної, хімічної та бактеріологічної зброї та правил поведінки під час перебування в укриттях і сховищах;
- важливим є виконання учнями вправ та завдань, що передбачають виховання самостійності та впевненості у своїй силі. Наприклад, виготовити дві ватно-марлеві пов'язки для захисту особистих органів дихання від хлору та аміаку та розчинів для зволоження їх, та такі ж пов'язки для членів своєї родини;
- стимулювати залучення учнів до систематичних занять фізичною культурою та спортом шляхом впровадження інноваційних технологій, нестандартних уроків;
- постійно інформувати учнів про небезпечні фактори, які можуть чекати на звільнених від окупантів територіях.

Як показала практика навчання під час локдауну, найбільш ефективним форматом, що забезпечує повноцінне онлайн-спілкування в режимі реального часу, є спосіб дистанційного навчання в режимі Zoom, при цьому тривалість уроків не має перевищувати 25 – 30 хвилин. В форматі Zoom існує можливість залучати учнів до активної роботи, висловлювати свою особисту позицію щодо реальних подій, діти мають можливість спілкуватися між собою та зі вчителем, висловлювати свої ідеї.

Онлайн-спілкування не виключає обов'язку для вчителя виставляти завдання на інших навчальних платформах, у тому числі в форматі аудіо-уроків, що активно практикується вчителями фізичного виховання. Для того щоб учні могли навчатися у зручний для них час;

Й саме головне і важливе, НЕ ЗАБУВАТИ ПРО ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ. У випадку оголошення повітряної тривоги, спокійно сповістити про таке, нагадайте про необхідність та допоможіть переміститися в укриття або в більш безпечне місце.

Використана література

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.22 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.96 р. № 254/96-ВР. URL: <http://www.rada.gov.ua>
3. Сандул В.С., Старова С.Б. Удосконалення законодавства щодо дистанційного навчання в умовах карантину в середніх загальноосвітніх закладах. *Інформація і право*. № 1(36)/2021. С. 66-72.
4. Якість життя. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%8F
5. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: Закон України від 15.03.22 р. № 2126-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text>
6. Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні”: наказ МОН України від 28.03.22 р. № 274. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/nakaz-mon-deyaki-pitannya-organizaciyi-zdobuttya-zagalnoyi-serednoyi-osviti-ta-osvit-pogo-procesu-v-umovah-voennogo-stanu-v-ukrayini>
7. Брифінг Міністра освіти і науки України Сергія Шкарлета в Українському медіа-центрі 23 квітня 2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news>
8. Методичні рекомендації про викладання предмета “Захист України” у 2021/2022 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-pro-vykladan-nya-predmeta-zahyst-ukrayiny-u-2021-2022-navchalnomu-rotsi>
9. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань завершення 2021/2022 навчального року”: наказ МОН України від 01.04.22 р. № 290. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodychnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-2021-2022-navchalnogo-roku>
10. Цитати великих політичних діячів. URL: <https://ru.citaty.net/tsitaty/457035-otto-fon-bismark-nikogda-stolko-ne-lgut-kak-vo-vremia-voiny-posle>
11. Висловлювання стратега давнини про війну, мир та перемогу над самим собою Сунь Цзи. URL: <https://ru.citaty.net/tsitaty/468762-sun-tszy-voina-eto-put-obmana-poetomu-dazhe-esli-ty-spo>
12. Брижко В.М., Швець М.Я. е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право: монографія; за ред. члена-кореспондента АПрН України, д.е.н., професора М. Швеця. Київ: НДЦП АПрН України, 2007 р. 236 с. С. 4-28.

~~~~~ * * * ~~~~~